

Warszawa, 03.11.2008.

**Janusz Kochanowski
Rzecznik Praw Obywatelskich**

Szanowny Panie,

W dniu 27.09.2008 Konferencja Episkopatu Polski, na 345 zebraniu plenarnym, uchwaliła zasady postępowania w sprawie formalnego aktu wystąpienia z Kościoła rzymskokatolickiego. Jest to, według KEP, dostosowanie instrukcji Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych 10279/2006 z dnia 13.03.2006 do polskich realiów.

Uważamy, że zasady uchwalone przez KEP, w ogromnym stopniu utrudniają, jeśli nie uniemożliwiają formalne opuszczenie Kościoła. Zdajemy sobie sprawę, że Kościół, w ramach swojej autonomii, ma prawo do stanowienia wewnętrznych regulacji określających zasady jego funkcjonowania, jednak nowe ustalenia w sprawie apostazji naruszają konstytucyjne prawo obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, do wolności religijnej (art. 53 ust. 1 Konstytucji RP a także art. 18 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz art. 9 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności).

Chcielibyśmy zwrócić uwagę, że według nowych zasad osoba starająca się o formalną apostazję musi między innymi:

- stawić się z dwoma pełnoletnimi świadkami,
- napisać oświadczenie o powodach apostazji,
- być osobą pełnoletnią.

Angażowanie w sprawy światopoglądowe osób trzecich, czy uzasadnianie innej osobie swoich przekonań religijnych, jest w naszym mniemaniu niedopuszczalne w państwie prawa. Jest również nie wymagane w innych krajach. Dodatkowo nowe przepisy kościelne stwarzają możliwość do odkładania w czasie sformalizowania aktu apostazji. Docierają do nas pierwsze sygnały o poważnych nadużyciach w tej kwestii. Znany jest nam przypadek kobiety, której ksiądz kazał czekać dwa lata. Naszym zdaniem jest to zatrzymywanie członków we wspólnocie religijnej wbrew woli zainteresowanych. Również wymóg pełnoletności jest sprzeczny nie tylko z konstytucją RP, oraz Powszechną Deklaracją Praw Człowieka oraz art. 14 Konwencji Praw Dziecka (Dz. U. 1991 nr 120 poz. 526), ale także praktyką przestrzeganą przez Kościół rzymskokatolicki w innych krajach. Dla przykładu, w Niemczech wyróżnia się trzy etapy apostazji osoby niepełnoletniej:

- poniżej 12 lat – apostazja na wniosek rodziców
- 12-14 lat – apostazja na wniosek rodziców pod warunkiem zgody dziecka
- ponad 14 lat – samodzielna apostazja dziecka.

Uważamy, że Państwo Polskie jest władne zagwarantować przestrzeganie wolności sumienia apostatów. Świadczy o tym uregulowanie tej kwestii w różnych krajach europejskich, w których przedmiotowy problem nie występuje. Formalne wystąpienie z Kościoła rzymskokatolickiego, zwane przezeń „Actus formalis defectionis ab Ecclesia catholica”, odbywa się tam poprzez wypełnienie formularza i złożenie go urzędnikowi państwowemu, tj. na zasadach analogicznych do rezygnacji z członkostwa w dowolnej organizacji świeckiej (partii politycznej, stowarzyszeniu etc.). Dokument ów jest dla Kościoła

rzymskokatolickiego wystarczającym warunkiem dokonania apostazji. Całkowicie toteż niezrozumiałe jest nieuznanie apostazji dokonanej poza RP (punkt 16), biorąc pod uwagę, że jedność tegoż Kościoła jest nie tylko jego cechą administracyjną, lecz także artykułem wiary. Na jej mocy, wyrażonej w Symbolu Nicejsko-Konstantynopolitańskim, Kościół uznaje sakrament Chrztu świętego bez względu na jego miejsce. Tym samym jest oczywiste, że apostazja dokonana w dowolnym kraju powinna obowiązywać na całym świecie.

W tym stanie rzeczy wnosimy o zbadanie zgodności dokumentu „Zasady postępowania w sprawie formalnego aktu wystąpienia z Kościoła” z art. 53 Konstytucji RP. Uważamy także, że konieczne jest zagwarantowanie przestrzegania przez Kościół następujących zasad:

- uznawanie apostazji dokonanej za granicą
- uznawanie apostazji bez konieczności uzasadnienia decyzji
- uznawanie apostazji osób niepełnoletnich na następujących zasadach:
do 14 lat – na podstawie zgodnej decyzji rodziców (opiekunów prawnych)
ponad 14 lat – na podstawie własnej decyzji osoby zainteresowanej
- rozpatrywanie wniosków o apostazję bez zbędnej zwłoki

Prosimy o obronę naszych praw przez zagwarantowanie przestrzegania powyższych zasad.

Z upoważnienia zarządu PSR,

Paweł Gliński

Załączniki:

- [Instrukcja Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych 10279/2006](#)
- [Instrukcja „Zasady postępowania w sprawie formalnego aktu wystąpienia z Kościoła”](#)
- Informacja na temat apostazji w innych krajach

Do wiadomości:

- Media
- Amnesty International
- Helsińska Fundacja Praw Człowieka

Załącznik nr 3

Informacje na temat apostazji w innych krajach

- [Zasady apostazji w Niemczech](#) (język niemiecki)
- [Zasady apostazji w Niemczech, Austrii i Szwajcarii](#) (język angielski)
- [Zasady apostazji we Włoszech](#) (język włoski)
- [Zasady apostazji we Włoszech](#) (język angielski)

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**

RPO-602263-I/08/KJ

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Zespół Prawa Konstytucyjnego
i Międzynarodowego

Warszawa dnia 14 listopada 2008 r.

**Pan
Paweł Gliński
Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów**

**Skr. poczt. 91
00 – 950 Warszawa 1**

Szanowny Panie,

W odpowiedzi na pismo Polskiego Stowarzyszenia Racjonalistów z dnia 3 listopada 2008 r., działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, przedstawiam poniższe wyjaśnienia.

Rzecznik działa wyłącznie na podstawie prawa i w granicach przez prawo określonych. Możliwości Rzecznika ograniczone są zakresem jego kompetencji wynikających z ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t. j. Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.). Podstawowym obowiązkiem Rzecznika jest stanie na straży praw i wolności człowieka i obywatela określonych w Konstytucji i innych przepisach prawa. Działania podejmuje on tylko wtedy, gdy doszło do naruszenia konstytucyjnych praw i wolności obywatela przez organy władzy publicznej.

Zgodnie z art. 25 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej stosunki między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie (...). Tak więc żaden organ państwowy nie ma podstaw prawnych do ingerowania w wewnętrzne sprawy kościołów i związków wyznaniowych. Organy państwa nie mogą też wypowiadać się w sprawach leżących w sferze stosunków między wiernymi a hierarchią kościelną. Do takich spraw niewątpliwie należy kwestia wystąpienia wiernych z kościoła lub związku wyznaniowego. Dotyczy to także zasad formalnego występowania wiernych

z Kościoła Katolickiego na zasadach określonych w dokumentach 345 Konferencji Episkopatu Polski.

Uwzględniając powyższe uprzejmie informuję, iż w oparciu o art. 11 pkt. 4 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t. j. Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), sprawy wniesionej przez Polskie Stowarzyszenie Racjonalistów Rzecznik nie może podjąć.

Skr. poczt. 91
Z poważaniem

dr Krzysztof Jabłoński

Główny specjalista

Szanowny Panie,

W odpowiedzi na pismo Polskiego Stowarzyszenia Racjonalistów z dnia 3 listopada 2008 r., dotające z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, przedstawiam poniższą wyjaśnienie.

Rzecznik działa wyłącznie na podstawie prawa i w granicach przez prawo określonych. Możliwości Rzecznika ograniczone są zakresem jego kompetencji wynikających z ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (t. j. Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.). Podstawowym obowiązkiem Rzecznika jest stanie na straży praw i wolności człowieka i obywatela określonych w Konstytucji i innych przepisach prawa. Działania podejmuje on tylko wtedy, gdy doszło do

Zgodnie z art. 25 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, stosunki między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie (...). Tak więc żaden organ państwowy nie ma podstaw prawnych do ingerowania w wewnętrzne sprawy kościołów i związków wyznaniowych. Organy państwa nie mogą też wypowiadać się w sprawach dotyczących w szczególności stosunków między wiarą a historią Kościoła. Do takich spraw niewątpliwie należy kwestie wystąpienia wiarą z Kościoła lub związku wyznaniowego. Dotyczy to także zasad formalnego występowania wiarą